

Az Árpád-fa és a Hétmagyarok emlékfácskái Héderváron

A hédervári Boldogasszony-kápolna keletelt hossztengelelyének nyugati folytatásában a templombejárat előtt áll a mai államterület egyik legöregebb kocsányos tölgye, amely 1942 óta védett. A 20. század '80-as éveiben *dr. Majer Antal* professzor a már akkor nagy részen régen elkorhadt gesztű „élő emlékművet” legalább 700, valószínűbben 800 évesnek becsülte, azaz bizonyára még az Árpád-korban ültették.

Ágassága mutatta, hogy növekedését soha nem kellett szomszédos fákhoz igazítania: „földig”, embermagasságig ágas volt. A Csallóköz, főként pedig a történelmi Győr vármegye csiliz- és szigetközi, részben a szomszédos tóközi vallásos magyar néphagyományként az volt a feladata, hogy lombkoronájával még nyitott templomajtó esetén is elválassza a szakrális teret a profántól. Az Árpád-fa a török korig Pozsony, Moson és Győr vármegye hármashatár-pontja is volt, lombkoronája alatt számos közös megyegyűlést, azaz régiógyűlést is tartottak.

Az 1960-as évek első felében az akkori kertészeti módszerek szerint az Árpád-fa törzse üregét cementhabarccsal tömték be. Nemcsak a betontömb merevsége és súlypont-módosítása, hanem az elcsorogni nem tudó, pangó csapadékvíz, a farontó gombák és rovarok pusztító tevékenysége azzal járt, hogy már a '80-as évek közepére a viharok több „fő” ágat letörttek. A megmaradtakat állványokkal igyekeztek alátámasztani. A korabeli megyei hatóság természetvédelmi illetékeseként már ekkor előkészítettem a telek szemközti részét, hogy az Árpád-fa makkjából nevelt utódokat oda elültethessék, ám a kevés és igen férges makkból az utódnevelés évtizedekig nem sikerült a szigetközi kollégáknak, a matuzsálem vessződugványai pedig ellenálltak minden laboratóriumi gyökereztetési kísérletnek. (Az erdészeti sejttenyésztésnek errefelé akkoriban még csak híre volt.)

Az öreg fa egészségi állapotát kedvezőlenül befolyásolta, hogy a Nagy-Duna elterelése miatt általánosan csökkent talajvízszint, illetve megszűnt az elmaradó árvizek talajvíz-feltöltő hatása. A sorozatosan aszályos években korábban soha nem tapasztalt jelentős korona-száradások következtek be. Közben „kibányászták” a betontömitést, megerősítették az ágtámaszokat, ám 2007-ben egy óriási vihar egyetlen főág híján valamennyit letörte: tátongó üregű csonkká vált az Árpád-fa.



Ekkortól a szomszédos Darnószelin élő *dr. Kovács Péter* erdésztechnikus, agrármérnök és családja különösen figyelt az ősrög fára, és a kicsit bővebb makktermesű 2011-ben az összes makkot begyűjtve, féregirtó szakkezelésük után a család kiskertjében igyekeztek azokat kicsíráztatni, sikerrel. 2014-re hét félsuháng-méretű – genetikailag is – Árpád-fa jogutódot neveltek. *Dr. Kovács Péter* javaslatára, *Juhász József*nek, Hédervár polgármesterének lelkes támogató egyetértésével a földlabdás hét ifjú kocsányos tölgyet OEE Helyi csoportunk 2014. augusztus 9-i szakmai és családi nap rendezvényének eszmei középpontjaként ültették el a Hétmagyarok, azaz a hét honfoglaló vezér tiszteletére.

A történelmi Héder nemzetség Héderváry nevű ágának temetkezési helyét is szolgáló Boldogasszony-kápolna előtt álló mintegy 800 éves Árpád-fa 2007 óta szomorú torzója mellé, egykori északi koronavetőjét követve, félkörívben ültették el a makkjából nevelt ifjú kocsányos tölgyeket a mai magyar nemzeti megújulás hitében és reményében. Az összeurópai jelentőségű 907-es pozsonyi magyar diadalra – a honfoglalás befejező, egyúttal a magyar honvédelem első csatájára – emlékezés gondolatiságát, és az Árpád-fa kiemelten a táj magyarságának szóló üzenetét *Bolla Sándor* foglalta össze, a fácskákban megőrződő tájfajátára, mint genetikai értékre pedig *dr. Kovács Péter* hívta fel a figyelmet a rendezvényen.

Az ültetésben is velünk együtt részt vevő és ünneplő hédervári polgárok jelenlétében *Juhász József* polgármester változta fel a nagy múltú település jelenét és terveit. A faültetés eseményét a helyszínen tájékoztató tábla fogja megörökíteni. Minden egyes fácska elé a Hétmagyarok egyikének a nevét feltüntető faragott fatábla kerül. A HCs-elnök javaslatára a jelen lévők egyhangúlag megszavazták, hogy a feliratozás a la-



tin betűk mellett az ősmagyar rovásírásos jelekkel is megtörténjen. A fácskákat *dr. Galla Gábor* esperes áldotta meg. A kegyelmi pillanatok részeként elmondtuk *a Miatyánkot* és elénekeltük *a Himnuszt*. *A Kovács-családnak* a makkgyűjtési és csemetenevelési kísérletezéssel kapcsolatos több éves áldásos tevékenységét azzal köszönte meg a Helyi Csoport elnöke, hogy *dr. Kovács Péternek* átadta *dr. Debreczy Zsolt - dr. Rác István: Fenyők a Föld körül* c. monográfiáját.

A Boldogasszony-kápolnában a 90. zsolttár szavaival köszöntük meg Istennek az elmúlt több mint 1000 évet, újabb évezredet kérve az Árpád-fa történelmi vonzáskörébe eső tájakon a magyarságnak. A jelen lévők beelapozhattak a Csalólköz szegélye menti Szencről származó Szenczi Molnár Albert 1621-es kiadású latin-görög-magyar szótára, mint ösnyomtatvány egyik példányába is. Eközben Bolla Sándor hangsúlyozta, hogy az átmenetileg három részre szétdarabolt történelmi Magyarország felekezetiileg megosztó, ám küldetésstudatos kortárs vezetői – *Pázmány Péter* és *Betblen Gábor* – a magyarság érdekében, a nemzeti egységesítés reményében milyen példamutatóan működtek együtt, ha lehetett, nyíltan, ha nem lehetett, hát a napi politikai színpalak mögötti takarásban.

Ezt követően Helyi Csoportunk tagjaival és a családtagokkal a Héderváry-kastély parkjába mentünk, ahol a szegélyeken megőrzött tölgy-köris-szil keményfa ligeterdőbe is elegyedő mezei juharnak a Kárpát-medencei klímazonális termőhelyeken betöltött jelentőségét is méltattuk.

A történelmi Pozsony vármegye területére eső lipóti hullámterén *dr. Kovács Péter* csónakkirándulás keretében mutatta be a Nagy-Duna ágrendszerében a vízpótlásokkal még fenntartott, bár számos problémával küzdő erdőket, faállományokat, természeti értékeket. Innen a lipóti falumúzeumba mentünk, ahol a csalló- és szigetközi táji népi építészetet *Józsa Tamás* építész mérnök, a néprajzi értékeket *Géber József* néprajzos-múzeológus ismertette – mindketten magánerdő-tulajdonos HCS-tagársaink.

Majd szakvezetést kaptunk *Kállainé Angyal Melinda* falumúzeum-vezetőtől a lipóti népszokásokról és azok tárgyi emlékeiről. Végül a darnózseli Horgony Tanyában került sor a HCS-tagársak, családtagjaik, meghívott vendégeink baráti találkozására, méltóképpen lezárván ezt az emlékezetes és felemelően szép napot.

Bolla Sándor
HCs elnök

Tolnai erdészek a Gerecsén

Az Országos Erdészeti Egyesület Tamási Helyi Csoportja a Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt. szervezésében szakmai kiránduláson vehetett részt Süttőn, a Budapesti Erdőgazdaság Zrt. meghívására.

A Tolnai-hegyhát lösz borította tája után a Gerecse sziklakibúvásos erdei érdekes, felüdülést nyújtó látvánnyal fogadtak minket. A kétnapos erdészeti és kultúrtörténeti program számos lehetőséget nyújtott a Gerecse megismerésére, melyre szívesen vállalkoztunk. A házigazda szerepét a Süttői Erdészet vállalta, vendégszeretettel és programszervezésben egyaránt lelkiismeretesen kitett magáért, így a két nap alatt kitűnően érezhette magát a csapat. *Keresztes György* vezérigazgató-helyettes, *Szímics László* igazgató és *Pekár Attila* vadgazdálkodási műszaki vezető szívesen fogadott minket és programról programra kísérték végig bennünket.

Elsőként a helyi, sziklás terepen túráztunk a Gerecse erdeiben. A Gerecse geológiáját a már az Árpád-korban is használt tardosi kőfejtőben vizsgálhattuk meg. A Mátyás király budai építkezéséhez használt tardosi vörösmárvány kitermeléséről a bányagazgató tájékoztatott részletesen és a kézi kőfejtés idejéből származó magyar, szlovák, német és olasz szavakat is tartalmazó, ritmusos bányász munkadallal (kommendóval) is kedveskedett a társaságnak. Mivel kalapácsokat és ékeket nem kaptunk a dal-

hoz, a gépi kőfejtést tekintettük meg közelebbről.

Utunk a Gerecse Kis-Gerecse csúcsának közelében lévő, csak erdei kövesutakon megközelíthető Serédy-kastélyhoz vezetett, melyet 1935-ben *Serédy Jusztinián* bíboros, hercegrímás, esztergomi érsek építtetett. A gyönyörű környezetben található elragadó épület jelenleg is egyházi üdülőként szolgál, az esztergomi Temesvári Pelbárt Ferences Gimnázium és Kollégium működteti. A kastély mellett bentlakásos erdei iskola található, környezeti nevelés folyik benne.

A délutánt a Neszmélyi borvidék megismerésével zártuk, ahol az ökológiai szőlőtermesztésről is kimerítő tájékoztatást kaptunk. Másnap délelőtt a Süttői Erdészet erdőgazdálkodásába tekinthettünk be, amely a speciális honvédelmi rendeltetés és a természetvédelmi érdekek miatt különleges. A korlátozással nem érintett terület mindössze az erdészet pár hektáros, fiatal erdőtelepítése, így lassan kezdtük megérteni a Gerecse erdőgazdálkodásának nehézségeit. A szomódi lőtérren éleslövészet közepette, de természetesen maximális biztonságban figyelhetünk az erdőgazdálkodás bemutatását. Az erdészet faanyagtermelésének tűzifahanyada a termőhelyi és honvédelmi okok miatt közel 90%, és értékesítésének még a Duna is gátat szab. A tolnai erdőkhöz igen hasonló fafajösszetételű erdőket a korlátozások miatt szinte kizárólag természetes felújító vágásokkal véghasználják,



azonban a ritka termések miatt kénytelenek alátelítéseket is alkalmazni.

A Süttői Erdészettől a Pusztamaróti Történelmi Emlékhelyen vettünk búcsút, ahol a mohácsi csatavesztés után a magyar csapatok visszavonultak és a török sereg megsemmisítő csapást mért a székértáborban védekező magyarokra, 20-25 000 áldozatot hagyva maguk után.

Gerecséből hazafelé menet a Vértesi Erdő Zrt. Agostyáni Arborétumában szívesen fogadtatásban és érdekesítő idegenvezetésben volt részünk. Köszönjük a szervezésben résztvevő helyi erdőgazdasági kollégáknak, erdészeknek, vadászoknak, hogy gondoskodtak a tolnai erdészek szakmai látókörének szélesítéséről. Szakmai tapasztalatokkal gazdagabban és az erdészbarátságok kibővítésével, megújult erővel érkezettünk vissza a Tolnai-hegyháttra.

Gál László
OEE Tamási HCs